

Операційні системи

Лекція 13

Реалізація файлових систем

План лекції

- FAT
- ufs
- ext2fs
- ext3fs
- /proc
- VFS
- NTFS

Фізична організація FAT

Завантажувальний сектор (512 Б)			
FAT 1			
0	1	2	3
4	5	...	
(Елементи FAT)			
FAT 2 (копія)			
Кореневий каталог (16 кБ)			
:			
:			
Дані			
0	1	2	3
4	5	...	

- Логічний розділ, відформатований під файлову систему FAT, містить такі розділи:
  - Завантажувальний сектор (*boot sector*) містить програму початкового завантаження ОС
  - Основна копія FAT
  - Резервна копія FAT
  - Кореневий каталог (*root directory*) займає фіксовану ділянку у 32 сектора (16 кБ), що дозволяє зберігати 512 записів про файли і каталоги (кожний запис – 32 Б)
  - Область даних призначена для розміщення усіх файлів і усіх каталогів, крім кореневого каталогу

Особливості FAT

- Елемент (індексний показчик) FAT може мати такі значення:
  - Кластер вільний
  - Кластер використовується (номер наступного кластера)
  - Останній кластер файлу
  - Дефектний кластер
  - Резервний
- Розрядність елементів
  - FAT12 – 12 біт – максимум 4096 кластерів
  - FAT16 – 16 біт – максимум 65536 кластерів
    - Максимальний розмір розділу 4 ГБ (кластер 64 кБ)
  - FAT32 – 32 біт – максимум $2^{32} = 4294967296$ кластерів
- Кожний запис у каталозі – 32 Б
  - Ім'я файлу – 11 Б у форматі 8.3
  - Довге ім'я файлу – до 255 двохбайтних символів Unicode
  - Довге ім'я поміщається порціями по 13 символів у записи, що безпосередньо йдуть за основним записом каталогу (кожний такий запис містить ще 6 Б службової інформації)

Фізична організація ufs (UNIX File System)

Завантажувальний блок
Суперблок
Блок групи циліндрів
Список індексних дескрипторів
Блоки даних
Суперблок (копія)
Блок групи циліндрів
Список індексних дескрипторів
Блоки даних
Суперблок (копія)
Блок групи циліндрів
Список індексних дескрипторів
Блоки даних

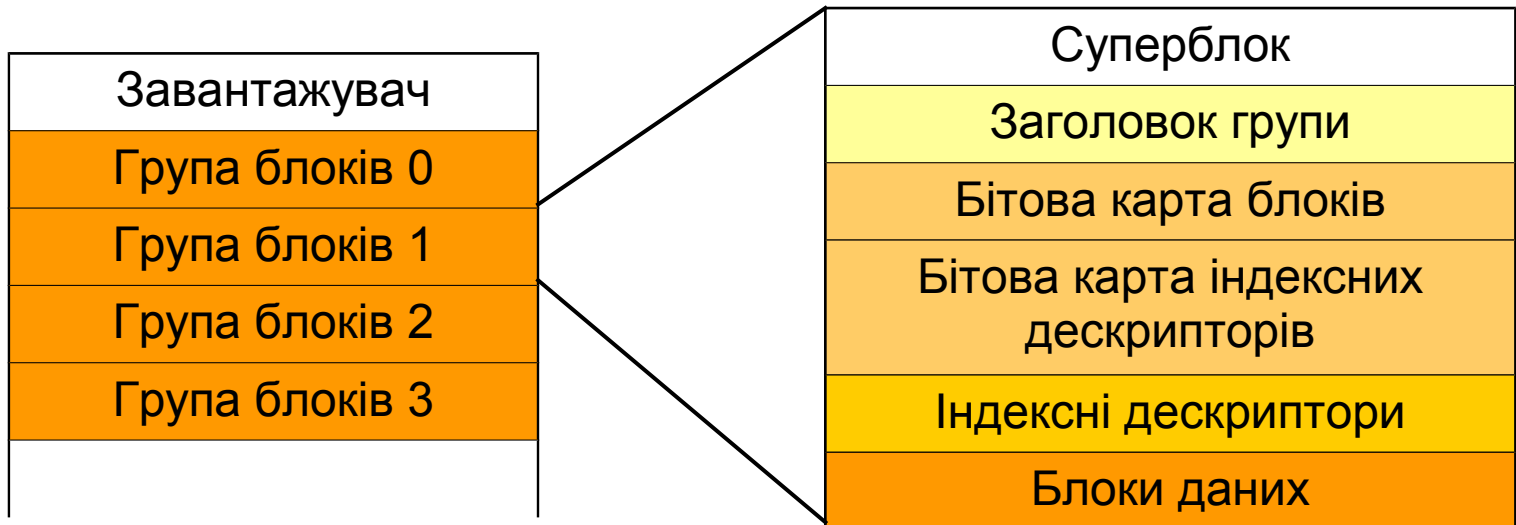
- Розділ містить **завантажувальний блок**, після якого кілька разів повторюється послідовність:
  - **Суперблок** – містить загальну інформацію про файлову систему
    - Розмір файлової системи
    - Розмір області індексних дескрипторів
    - Число індексних дескрипторів
    - Список вільних блоків
    - Список вільних індексних дескрипторів
  - **Блок групи циліндрів** – описує кількість індексних дескрипторів і блоків даних, що розташовані у цій групі циліндрів диска
  - **Область індексних дескрипторів**
    - Дескриптори розташовані за їхніми номерами
  - **Область даних**
    - Містить звичайні файли і каталоги (у тому числі кореневий каталог)
    - Спеціальні файли в області даних не відображені

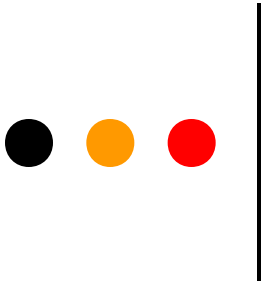
Особливості ufs

- Індексний дескриптор містить
  - Ідентифікатор власника файлу
  - Тип файлу
  - Права доступу до файлу
  - Час останньої модифікації файлу, час останнього звернення до файлу, час останньої модифікації індексного дескриптора
  - Кількість посилань на цей дескриптор (імен файлу)
  - Адресна інформація (була розглянута нами раніше)
  - Розмір файлу в байтах
- Запис про файл у каталозі містить усього два поля: ім'я файлу і номер індексного дескриптора
  - Ім'я файлу в ufs може мати довжину до 255 символів (код ASCII – по одному байту на символ)
- Розмір індексного дескриптора – 64 кБ
- Розмір блоку – 4 або 8 кБ

Фізична організація ext2fs (Linux)

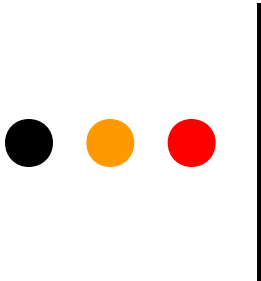
- Група блоків на відміну від групи циліндрів у ufs не прив'язана до геометрії диску
- При створенні файлу намагаються знайти для нього індексний дескриптор у тій групі блоків, де міститься його каталог
- За допомогою бітових карт ведуть облік вільних блоків і індексних дескрипторів
- Розмір бітової карти – 1 кБ, отже група може містити до 8192 блоків
- Розмір блоку – 1 кБ
- Розмір індексного дескриптора – 128 байт

Файлова система ext3fs (Linux)

- Відрізняється від ext2fs наявністю журналу
- Можуть бути задані три режими роботи з журналом
  - Режим журналу (journal)
    - Усі зміни даних зберігаються у журналі
    - Суттєво впливає на продуктивність
  - Упорядкований режим (ordered)
    - Зберігаються тільки зміни в метаданих
    - Блоки даних зберігаються на диску перед метаданими, тому ймовірність їх ушкодження низька
    - Це режим за умовчанням
  - Режим мінімального записування
    - Зберігаються лише зміни в метаданих
- Журнал зберігають у схованому файлі `.journal` у кореневому каталозі

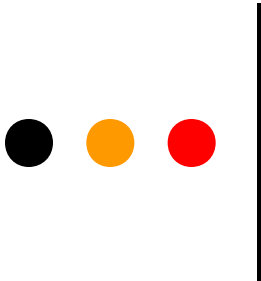
Файлова система /proc (UNIX, Linux)

- Це спеціальна файлова система, яка насправді взагалі не працює з диском
- Вміст кожного файлу і каталогу генерує програмне забезпечення у відповідь на запит файлової операції
- Кожному процесу відповідає каталог файлової системи /proc
  - Наприклад, процесу з PID=25 відповідає каталог /proc/25
- Зчитування файлів цього каталогу надає певну інформацію про процес
  - /proc/<pid>/cmdinfo – вміст командного рядка
  - /proc/<pid>/cpu – відомості про поточне завантаження процесора
  - /proc/<pid>/status – різноманітна статистика
- У сучасних системах доступна також інша інформація
  - /proc/modules – завантажені модулі ядра
  - /proc/mounts – змонтовані файлові системи
  - /proc/devices – зовнішні пристрої
  - /proc/cpuinfo – процесори
  - /proc/meminfo – стан пам'яті
- /proc/sys і /proc/sys/kernel надають доступ до внутрішніх змінних ядра
  - Можна не лише зчитувати значення, а й записувати нові, змінюючи тим самим характеристики системи без перекомпіляції ядра і без перезавантаження системи

Віртуальна файлова система VFS

- Основною метою є забезпечення роботи ОС з максимально широким набором різних файлових систем
  - Дискові файлові системи
    - ext2fs, ext3fs, ReiserFS, ufs, xfs, FAT, NTFS, ISO9660
  - Мережні файлові системи
    - NFS, SMB
  - Спеціальні (віртуальні) файлові системи
    - /proc
- Рівень VFS забезпечує доступ через стандартні файлові системні виклики до будь-якого рівня програмного забезпечення, що реалізує інтерфейс файлової системи
  - Програмні модулі, що реалізують інтерфейс файлової системи, називаються *модулями підтримки файлових систем*

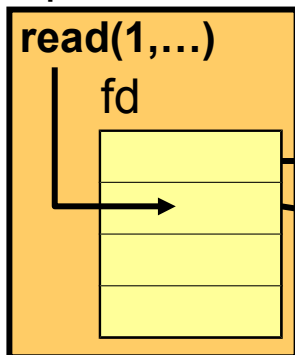
Об'єкти, що підтримує віртуальна файлова система VFS

- **Об'єкт файлової системи** (*filesystem object* або *superblock object*)
  - Відображає пов'язаний набір файлів, що міститься в ієрархії каталогів
  - Ядро підтримує по одному такому об'єкту для кожної змонтованої файлової системи
- **Об'єкт індексного дескриптора** (*inode object*)
  - Описує набір атрибутів і методів, за допомогою яких відображують файл на рівні файлової системи
  - Відображає файл як ціле
- **Об'єкт відкритого файлу** (*file object*)
  - Відображає відкритий файл на рівні процесу
  - Цей об'єкт створюють системним викликом відкриття файлу
  - В об'єкті зберігається режим доступу до файлу і покажчик поточної позиції
- **Об'єкт елемента каталогу** (*dentry object*) – у Linux
  - Відображає елемент каталогу і його зв'язок з файлом на диску
  - Знаходиться між об'єктами відкритих файлів і об'єктами індексних дескрипторів
  - Об'єкти елемента каталогу, як і об'єкти індексного дескриптора існують незалежно від процесів

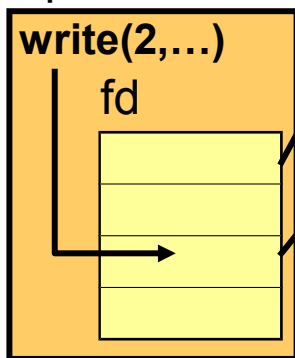
Доступ до файлу з процесу у Linux

Керуючі блоки процесів

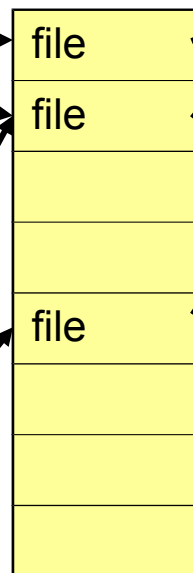
Процес 1

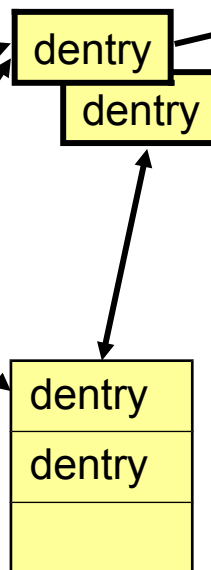
Процес 2

Таблиця відкритих файлів

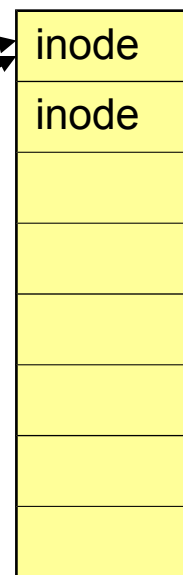

Елементи каталогу

Кеш елементів каталогу

Таблиця індексних дескрипторів

Дискові блоки

Файлова система NTFS

- Була розроблена як основна файлова система для ОС Windows NT на початку 90-х років
- Підтримує великі файли і великі диски (обсягом до 2^{64} байт)
- Стійка до відмов
- Забезпечує високу швидкість операцій
- Має гнучку структуру, що дозволяє додавання нових типів записів і атрибутів файлів
- Підтримує довгі символьні імена (до 255 символів Unicode)
- Забезпечує керування доступом до каталогів і файлів

Структура тому NTFS

- Основою структури є *головна таблиця файлів* (Master File Table, MFT)
  - MFT містить щонайменше 1 запис для кожного файлу тому (у тому числі для самої себе), розмір запису однаковий для усього тому і може бути 1, 2 або 4 кБ (типово 2 кБ)
  - Усі файли тому ідентифікуються номером файлу, який визначається його позицією в MFT
- Увесь том є послідовністю кластерів (а не лише область даних)
  - Порядковий номер кластера у томі називають *логічним номером кластера* (Logical Cluster Number, LCN)
  - Номери кластерів зберігаються у 64-розрядних покажчиках
- Базова одиниця розподілу дискового простору в NTFS – це не один кластер, а неперервна область кластерів, яку називають *відрізком*, або *екстентом*
  - Екстент задається логічним номером його першого кластера і кількістю кластерів в екстенті

Структура тому NTFS

Завантажувальний сектор	
0	
1	
2	1-й екстент MFT
...	
15	
	Системний файл 1
	Системний файл 2
	...
	Системний файл n
Копія MFT (перші 3 записи)	
	Файли
Копія завантажувального сектора	
	2-й екстент MFT
	Файли
	3-й екстент MFT

- Завантажувальний сектор містить
  - Стандартний блок параметрів BIOS
  - Кількість кластерів у тому
  - Початковий логічний номер кластера основної копії MFT і дзеркальної копії MFT
- Копія завантажувального сектора знаходиться у середині тому
- Перший екстент MFT містить 16 стандартних записів, які створюють під час форматування, про системні файли NTFS
- Нульовий запис MFT містить опис самої MFT, зокрема, адреси усіх її екстентів
  - Безпосередньо після форматування MFT має один екстент, за яким записані системні файли
  - В момент створення першого не системного файлу створюють другий екстент MFT

Системні файли NTFS

0	\$Mft	Головна таблиця файлів
1	\$MftMirr	Резервна копія перших 16 записів MFT
2	\$LogFile	Файл журналу
3	\$Volume	Ім'я тому, версія NTFS та інша інформація про том
4	\$AttrDef	Таблиця визначення імен, номерів і описів атрибутів
5	\$.	Кореневий каталог
6	\$Bitmap	Бітова карта кластерів тому, що описує вільні й зайняті кластери
7	\$Boot	Адреса завантажувального сектора розділу
8	\$BadClus	Список зіпсованих кластерів тому
9	\$Quota	Квоти дискового простору для кожного користувача
10	\$Upcase	Таблиця перетворення регістру символів для Unicode
11 – 15		Зарезервовані

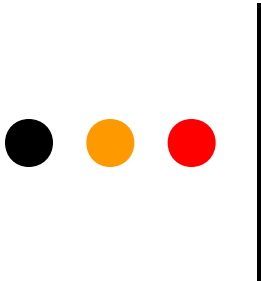
Структура файлу NTFS

- Файл складається з набору *атрибутів*
  - Кожний з атрибутів є незалежним *поток* (stream) байтів, який можна створювати, вилучати, зчитувати та записувати
- Деякі атрибути є стандартними для усіх файлів
  - Ім'я (*FileName*)
  - Версія (*Version*)
  - Стандартна інформація про файл, що включає час створення, час відновлення тощо (*Standard Information*)
- Інші атрибути залежать від призначення файлу
  - Каталог має атрибут *Index Root* – структуру даних, що містить список файлів цього каталогу
- Атрибут *Data* містить усі дані файлу
  - В NTFS файл може містити більше одного атрибуту Data, які розрізняють за іменами (дозволена наявність кількох поіменованих потоків даних всередині файлу)
  - За умовчанням файл містить один потік даних, що не має імені
- Атрибути невеликого розміру, які зберігають безпосередньо в запису MFT, називають *резидентними*
  - Атрибут Data може бути резидентним!
- Атрибути великого розміру зберігають на диску окремо, їх називають *нерезидентними*

Розміщення на диску файлів NTFS (1)

- Файли малого розміру (small)
  - Складаються щонайменше з таких атрибутів:
    - Стандартна інформація (SI – standard information)
    - Ім'я файлу (FN – file name)
    - Дані (Data)
    - Дескриптор захисту (SD – security descriptor)
  - Можуть бути повністю розміщені у запису MFT (усі атрибути резидентні)
- Великі файли (large)
  - Атрибут Data є нерезидентним, у його резидентній частині зберігають покажчики на усі екстенти

Розміщення на диску файлів NTFS (2)

- Дуже великі файли (huge)
  - Якщо файл має багато атрибутів або сильно фрагментований, атрибут Data не вміщує усіх покажчиків на екстенти
  - У такому випадку файл займає кілька записів MFT
    - Основний запис називають базовим записом файлу, а решту – записами переповнення
- Надвеликі файли (extremely huge)
  - У базовому записі може не вистачати місця для записів переповнення
  - Атрибут Attribute List можна зробити нерезидентним
  - Можна застосовувати подвійну непряму адресацію (нерезидентний атрибут посилається на інші нерезидентні атрибути)